

Κ. Ν. ΣΑΘΑ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΕΜΙΟΥ Β'.

(1572—1594)

Ἐρ' Ἀθήναις 1870.

Μετ' ἐθνικῆς φιλοτιμίας ἀναγγέλλομεν τὸ νέον τοῦτο πόνημα τοῦ ἀκαμάτου συγγραφέως τῆς *Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος* καὶ τῆς *Νεοελληνικῆς φιλολογίας*. Μετὰ φιλοτιμίας λέγομεν, διότι περιττὸς πλέον καθίσταται, μάλιστα παρ' ἡμῶν, πᾶς ἔπαινος τοῦ μετὰ ζήλου κοπιῶντος χρησίμου τούτου ἀνδρός, οὗτινος τὰ ἔργα ἀνήκοντα εἰς τὴν τάξιν τῶν διανοητικῶν ἐκείνων προϊόντων, δι' ὧν τὰ ἔθνη διαγράφουσι μέλλον ἀσφαλὲς καὶ περίδοξον, ὑποκινουσι τὸν πρὸς τὰ καλὰ ὀργασμὸν καὶ φέρουσιν εἰς συναίσθησιν τὸν ἐπιλήσμονα τῆς κοιτίδος αὐτοῦ. Ἀποδιώκουσι πᾶσαν λύμην ξενικὴν, πᾶσαν παιπάλην κατὰ στρώματα καλύψασαν τὰ ἑλληνικὰ χῶματα καὶ δεικνύουσι τὴν γῆν ἡμῶν αἱματόφυρτον εἰσέτι καὶ δεικνύουσι κατεσπαρμένα τὰ ὀστέα τῶν ἀγωνισαμένων τὸν καλὸν ἀγῶνα. Ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Σάθας διώκει τὴν περὶ ἡμᾶς ὀμίχλην, τὴν ἀχλὺν τοῦ διὰ μιᾶς ἀώρως ἐπελθόντος Φραγγικῦ πολιτισμοῦ, τοῦ δυσεφαρμόστου καὶ ἀναρμονίως πρὸς τὰ πάτρια ἔχοντος, ἀποκαλύπτει δὲ τὴν ἀληθῆ εἰκόνα τῆς ἀδιασπάστου σειρᾶς τῶν αἰώνων τῆς νέας ἡμῶν ἐθνικῆς ὑπάρξεως· συγκαλεῖ αὐτοὺς διαφέροντας ὡς πρὸς τὴν τύχην, ἣν ἕκαστος ἔλαβεν, ὁμοίους δὲ ὡς πρὸς τοὺς πόθους, καὶ ἀποδεικνύει ἕνα ἕκαστον πρὸς τὸ αὐτὸ τείνοντα, καίτοι διάφορον τοῦ ἄλλου λαμβάνοντα ὁδόν. Περισυνάζων τὰ ναυάγια τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀκολουθεῖ διὰ τοῦ βλέμματος, ἄνω τῶν κυμάτων τοῦ ἀτέρμονος χρόνου, τὸν πλοῦν τῆς διασωθείσης λέμβου ἐν μέσῳ τῆς τρικυμίας, ἥτις κατέπιε καὶ πλοῖον καὶ πλήρωμα· περιλαμβάνει διὰ τοῦ βλέμματος καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς σκοπέλους καὶ τὸν λιμένα· δεικνύει δὲ ἡμῖν παρὰ τὸν κυματοπληκτον βράχον ὅπου συνετρίβη προσκρούσαν ἐν ἔθνος ὀλόκληρον, λιμένα ἀσφαλῆ πανταχόθεν, γαλη-

νῶντα νῶτα θαλάσσης, ὅπου ὡς ἐκ θαύματος δισσώθησαν ναυαγοὶ τινες ἀναπέμποντες γονυκλινεῖς ἐνώπιον σταυροῦ ἐστημένου ἐπὶ τῆς ἀνθηρᾶς ὁχθῆς, εὐχαριστήσεις πρὸς τὸν Ὑψίστον.

Τοιαύτην ζωὴν τοῦ προαιωνίου ἡμῶν ἔθνους εἰκόνα παρίστησι, ἐπ' ἀληθειῶν πάντοτε στηριζόμενος, θερμαίνων παντὸς πατριώτου τὴν καρδίαν, ἀλλ' οὐδέποτε φλεγόμενος ὑπὸ ἀκράτου πατριωτικοῦ ἐγωῖσμοῦ ὡς στάχυς φθινοπωρινός. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ μετριότης ἐπὶ πᾶσιν, ἡ ἀμερόληπτος αὐτοῦ ἔκθεσις τῆς τε θαυμασμοῦ ἀξίας ἐγκαρτερήσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν ἀσχημιῶν εἰς ἃς οὗτοι ὑπέπεσαν, ζωογονεῖ ὡς ἥλιος τὰς νεναρκωμένας ψυχὰς, ἀλλὰ δὲν ὑπεκκαίει αὐτὰς μέχρι τυφλῆς καὶ παραλόγου φιλοπατρίας, ὅπως οἱ πλεῖστοι ἐννοοῦσι ταύτην σήμερον.

Διὰ τῆς *Νεοελληνικῆς τοῦ Φιλολογίας* ὁ κ. Κ. Σάθας ἔφερε ζῶντας ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος τεσσάρων αἰώνων λογίους ἀνδρας, διδάσκοντας ἡμῖν πῶς πρέπει νὰ μανθάνωμεν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, πῶς δὲ νὰ χρησιμοποιῶμεν αὐτὰ καὶ ὑπὸ παῖαν ἔποψιν νὰ βλέπωμεν τὴν παιδείαν.—Διὰ τῆς *Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος*, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ χιονοσκεποῦς Ὀλύμπου τοῦ διατηροῦντος αἰετοῦ τὸ λευκὸν σάβανον μεθ' οὗ εἶν' ἔτοιμος νὰ περικαλύψῃ τὴν τυραννίαν, ἔδειξεν ἐνώπιον ἡμῶν ἐκτυλισσόμενον θέαμα συνταράσσον ὀλόκληρον τὴν Ἀνατολήν. Ἠκούσαμεν διὰ τῆς ἐθνικῆς ταύτης βίβλου διαρκῆ θόρυβον ὡσεὶ ἡραιοῦ ἀναδράζοντος, εἶδομεν ἐνταῦθα μὲν ἐπὶ βραχυδῶν ὁρέων ἀναπηδῶντας λέοντας ἀτρομήτους, διὰ βρυχηθμῶν τὴν ἀνεξαρτησίαν κηρύττοντας καὶ δι' ἀλμάτων γιγαντιαίων τὴν ἐλευθερίαν γῆν καταμετροῦντας· ἐκεῖ δὲ, θαλασσοκράτορας δαίμονας διασχίζοντας εὐρέα πελάγους νῶτα, περιφρονοῦντας τὴν τρικυμίαν, διότι φοβερώτερον σάλον ἀδημονίας, διὰ τὸν περιῦδριζόμενον ἐθνισμόν, ἐνέκλειον εἰς τὰ στήθη αὐτῶν. Πέρην δὲ, εἶδομεν εἰς γωνίαν τινὰ σκοτεινὴν, ἀλλ' εὐκλεὲς ὄνομα φέρουσιν, χορείαν σεπτῶν μελανοφόρων ἀνδρῶν, σωφρόνως ἀσβεστον διατηρούντων τὴν φλόγα λυχνίας τινὸς, ἣν εἶχον ἀναθέσει πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Ἐκ τῆς λυχνίας ἐκείνης μετεδίδετο φῶς ἀνὰ τὴν δούλην χώραν πᾶσαν. Ἐκεῖ μυστήριον ἐτελεῖτο. Ἐκεῖ ἐκρεμάσθη καὶ ὁ Γρηγόριος!

Ἐκεῖ εἰσέτι μυστήριον τελεῖται· ἐκεῖθεν ἐξέρχονται κήρυκες, προφῆται, ἀπόστολοι οὐχὶ πλέον τοῦ Εὐαγγελίου μόνου. . . . Κλίνειτε τὸ γόνυ, δευθῆτε τὰς εὐχὰς τῶν πατέρων ἐκείνων, χαίρετέ· ἵσατε τὴν ἀνατολὴν τοῦ πνευματικοῦ ἡλίου τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Εἰς τὸν θρόνον ἐκείνον ἀνέβη καὶ ὁ Πατριάρχης Ἱερουσαλῆμ Β', οὗτινος τὴν βιογραφίαν ἐδώρησεν εἰς τοὺς ἀδελτέρους ἡμᾶς ὁ κύριος Κ. Σάθας.

Μετ' ἐθνικῆς φιλοτιμίας ἀναγγέλλομεν τὸ νέον τοῦτο πόνημα τοῦ ἀκαμάτου συγγραφέως τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος καὶ τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας καὶ ἄλλων ἀξιολόγων συγγραμμάτων. Ἄν ἦνε ἀληθὲς ὅτι τὸ παρελθὸν εἶνε ἱχνογραφία τοῦ μέλλοντος, ὅτι τὸ δένδρον οὗτινος αἱ ῥίζαι ἀπλοῦνται εἰς τὸ παρελθὸν, ἀναθάλλει γιγαντιαῖον εἰς τὸ μέλλον, — ἡ βιογραφία αὕτη, τὸ βιβλίον τοῦτο μέγαλην ἔχει ἀποσταλὴν· βλέπομεν ἐν αὐτῷ ζητήματα ἀναγεννώμενα παραδόξως πως σήμερον μετὰ αἰώνων τριῶν κατασίγησιν. Ὅποια ἄρα γε θὰ ἦναι ἡ λύσις αὐτῶν; θὰ ἀναφανῇ καὶ ἄλλος Ἱερουσαλῆμ Β', ποιμενάρχης ἀγαθὸς καὶ σώφρων τοῦ γένους προστάτης;

Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶνε ἄξιον μελέτης πολλῆς. Εὐτυχὴς ὁ κύριος Σάθας γενόμενος οὕτω χρήσιμος, εὐτυχέστεροι δὲ οἱ γενόμενοι χρήσιμοι αὐτῷ.

Μετ' ἐθνικῆς φιλοτιμίας καταπαύομεν.
Ω. Κ.

ΠΟΙΗΤΑΙΣ.



ΠΡΟΠΟΣΙΣ.

(Ἐξεφωνήθη εἰς τὸ συμπόσιον τῶν μελῶν τοῦ Φιλ. Συλλόγου «Παρνασσοῦ» ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ αὐτοῦ ἑορτῇ.)

Συγκρούσωμεν τὰ κύπελλα! Ἀγάλλεσθ' εὐθυμεῖτε, τὴν κόμην σας ἀφῆσατε ἢ αὖρα νὰ σκορπίζη!

ὁ νοῦς νομίζετε πετᾶ, τὸ πᾶν ζωογονεῖται. . . Συγκρούσωμεν τὰ κύπελλα! Τίς τώρα δὲν ἐλπίζει;

Τίς δὲν ἐλπίζει; Χθὲς ἡμῖς ὑπὸ τὸ φῶς λαμπτήρων, δειλοὶ διὰ τὴν τόλμην μας, πλὴν δι' αὐτὸ γενναῖοι, τὴν φλόγα πόθων ἔχοντες ἐντὸς ἡμῶν ἀπείρων, καὶ δι' αὐτὸ ἴσως πτωχοὶ περὶ τὰς πράξεις νέοι,

μετροῦντες βῆμα ἕκαστον μετὰ παλμῶν καρδίας, καὶ δι' ἐκάστην λέξιν μας μορφὴν ἐρυθριῶσαν ὑπ' ἐνδομόχου ταραχῆς δεικνύοντες, μυρίας ἐλπίδας ἀνεπλάττομεν λαλοῦντες πόθων γλῶσσαν.

Τὰ χεῖλη μας ἐπρόφερον ἐν σύνθημα καὶ μόνον, πλὴν μέγα «Ἀναμόρφωσις πρὸς τὰ γενναῖα τάσεις» κ' εἰς τὴν φωνὴν μας ἡ φωνὴ ἀπῆντα τῶν αἰώνων ὑπόκωφος, ὡς ῥογχασμὸς κυμάτων τῆς θαλάσσης.

Τοιαύτην ἤκουσαν φωνὴν μακρόθεν ἐρχομένην οἱ ἐνδοξοὶ πατέρες μας, τὰ τέκνα τοῦ ἀγῶνος, κ' ἐξύπνισαν τὴν προσφιλεῖ πατρίδα κοιμωμένην, Ἐγέρθητι, εἶναι καιρὸς! τῇ εἶπον ὁμοφώνως,

κ' ἐπέταξαν εἰς κορυφὰς ὀρέων ἀποτόμων, ὅπου βορρᾶς ἐσύριζε τὰ στήθη των εὐρύνων, ὅπου νεφέλαι μελανάι ἐνέπνεον τὸν ῥόμον καὶ ἐθολοῦτ' ὁ ὀφθαλμὸς ἀδύσσοις διακρίνων.

Ἦν ἡ φορικιώδης καταιγὶς πολυετοῦς δουλείας! Μακρόθεν ἀνταπήντησε καὶ ἤδη εἶχε φθάσει τὸ πῦρ ἐγκλείουσα ἐκεῖ, ἐπὶ τὰς ἀκρωρείας. Θανάτου κράτος φαίνεται, τὸν κόσμον συνταράσσει.

Με ταύτην συνηντήθησαν ὡς μετὰ πόθων πόθοι, ὅσοι μακρῶς ἤκουσαν τῶν στέρνων τῆς τὸν πόνον· συνεταυτίσθησαν ἐκεῖ καὶ τοὺς ἐνεκολπώθη, ὡς κεραυνοὺς, ἡ θύελλα τῶν θλιβερῶν αἰώνων.

Καὶ εἶτα; τὸ γνωρίζετε· ἡ λαίλαψ διεβράβη! Μετὰ χειμάρρων πάτγρον, μετὰ τὴν τρικυμίαν, Ἐλευθερίας ζέφυρος τὸ ἔαρ συνεπάγει καὶ ῥοδοδάκτυλος ἠὼς διώκει τὴν σκοτίαν.

— Εἰς τῶν μεγάλων ἰδεῶν τὴν σύλληψιν φωνή τις μυστηριώδης πάντοτε λαλοῦσα ἐνθαβρύνει· τοῦ παρελθόντος ἡ ἡχώ, τοῦ μέλλοντος προφῆτις καθοδηγεῖ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ ὅρια εὐρύνει. —

Τοιαύτη κ' εἰς ἡμᾶς φωνὴ ἠκοόσθη ἀπαντῶσα, ἀλλὰ θυέλλης μήνυμα δὲν ἦ· οὐκ ἠπατήθη. Δὲν ἦτο μυκηθμὸς βαρὺς, αἰώνων δοῦλων γλῶσσα. Ἦ φαντασία μ' ὤθησεν εἰς ἄλλα — ἐπλανήθην.

Ἦτο προάγγελος αὐγῆς, ὡς ἄσμα χελιδόνων· ἀντὶ συμπύκνων νεφελῶν, ἰδέτε, ἐπεφάνη ὁ ἥλιος τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ χρυσόνων, μαρμαίρουσα τῆς μάρτυρος Ἑλλάδος γῆς στεφάνη.

Ἦτο καιρὸς! μετὰ πληγὰς τοσαύτας καὶ ὀδύνας, ἡ τάλαινα αὕτη Πατρίς, ἥτις κερνοῦσα κλίνει,